

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Діяння визнається злочином і є підставою для притягнення особи, яка його вчинила, до кримінальної відповідальності, якщо на час вчинення цього діяння була чинною норма кримінального закону, що встановлювала злочинність, караність такого діяння, а також інші його кримінально-правові наслідки. Застосування до особи закону, що набув чинності після вчинення нею злочину, можливе лише у випадках, якщо такий закон скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, яка вчинила злочин

ПОСТАНОВА

Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 14 листопада 2013 р. у справі № 5-45кс13
(в и т я з)

Суворовський районний суд м. Одеси вироком від 14 травня 2012 р. засудив Особу 1 за ч. 3 ст. 357 КК до покарання у виді обмеження волі на строк один рік; за ч. 3 ст. 358 КК до покарання у виді обмеження волі на строк три роки; за ч. 4 ст. 358 КК до покарання у виді обмеження волі на строк один рік; за ч. 5 ст. 27 і ч. 3 ст. 191 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки.

На підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів Особі 1 визначено остаточне покарання — позбавлення волі на строк чотири роки один місяць.

На підставі ст. 75 КК Особу 1 звільнено від відбування призначеного покарання з випробуванням з іспитовим строком три роки з покладенням на неї обов'язків, передбачених ст. 76 КК.

Цим же вироком засуджено Особу 2, питання про перегляд судового рішення щодо якої у заяві не порушувалося.

Особу 1 визнано винуватою в тому, що вона у лютому 2008 р. незаконно заволоділа паспортом та картою фізичної особи (ідентифікаційним кодом) потерпілої Особи 3, виготовила за

попередньою змовою з невстановленою особою довідку Інформація 4 на ім'я Особи 3 із завідомо неправдивими даними про її роботу в Інформація 5 та розмір заробітної плати і на підставі цих документів 26 лютого 2008 р. за попередньою змовою з Особою 2 — начальником відділення Інформація 6, отримала в зазначеній установі споживчий кредит у сумі 2 тис. доларів США (10 тис. грн.), якими розпорядилась на власний розсуд.

Апеляційний суд Одеської області ухвалою від 11 вересня 2012 р. вирок Суворовського районного суду м. Одеси від 14 травня 2012 р. щодо Особи 1 змінив: перекваліфікував її дії з ч. 3 ст. 191 КК на ч. 2 ст. 190 КК та призначив покарання у виді чотирьох років позбавлення волі; в частині її засудження за ч. 3 ст. 357 КК вирок скасував, а справу закрит на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Постановив вважати Особу 1 засудженою за сукупністю злочинів до позбавлення волі на строк чотири роки один місяць зі звіль-

ненням на підставі ст. 75 КК від відбування покарання з випробуванням та покладенням на неї обов'язків, передбачених ст. 76 КК. У решті вирок залишено без змін.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 16 липня 2013 р. змінив ухвалу Апеляційного суду Одеської області від 11 вересня 2012 р. щодо Особи 1: пом'якшив їй покарання за ч. 2 ст. 190 КК до трьох років позбавлення волі; цю ж ухвалу та в порядку ст. 395 КПК 1960 р. вирок Суворовського районного суду м. Одеси від 14 травня 2012 р. в частині засудження Особи 1 за ч. 4 ст. 358 КК скасував, а справу закрит на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Постановлено вважати Особу 1 засудженою за сукупністю злочинів, передбачених ч. 3 ст. 358, ч. 2 ст. 190 КК до позбавлення волі на строк три роки один місяць позбавлення волі із звільненням на підставі ст. 75 КК від відбування покарання з випробуванням та покладенням на неї обов'язків, передбачених ст. 76 КК.

У заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України заступник Генерального прокурора України порушив питання про скасування ухвали колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 липня 2013 р. та направлення справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону, а саме: ч. 2 ст. 4 та ч. 1 ст. 5 КК щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень. На думку прокурора, дії Особи 1 підлягають кваліфікації за частинами 2 та 3 ст. 358 КК в редакції Закону від 5 квітня 2001 р., чинної на час вчинення нею у лютому 2008 р. цих злочинів.

Обґрунтовуючи заяву, прокурор послався на ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 червня 2013 р., в якій дії Особи 1, пов'язані з підробленням документів повторно, що видаються медичною установою, та їх використаням, вчинені нею у березні—квітні 2011 р., касаційний суд перекваліфікував із ч. 3 і ч. 4 ст. 358 КК в редакції Закону від 7 квітня 2011 р. на ч. 2 та ч. 3 ст. 358 КК в редакції Закону від 5 квітня 2001 р., чинної на час вчинення нею цих злочинів.

Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України заслухала суддю-допові-

дача, пояснення прокурора про задоволення заяви, перевірила матеріали кримінальної справи та матеріали, додані до заяви, обговорила доводи, зазначені в заяві, та дійшла висновку, що заява підлягає задоволенню з огляду на таке.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р. однією з підстав для перегляду Верховним Судом України судових рішень, що набрали законної сили, є неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

Перегляд судових рішень із зазначеної підстави передбачає перевірку висновку про застосування норми матеріального права судом касаційної інстанції стосовно висновку, якого суд касаційної інстанції дійшов у наданому для порівняння рішенні.

Вирішуючи питання про наявність підстав для перегляду ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 липня 2013 р. за умовами та в порядку, передбаченому п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р., Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України встановила, що суспільно небезпечні діяння, щодо яких касаційним судом постановлені оскаржувана ухвала та ухвала, що додана для порівняння, є подібними, а одні й ті самі норми закону про кримінальну відповідальність щодо цих діянь застосовані неоднаково.

Предметом перегляду зазначеної справи є різні правові висновки суду касаційної інстанції щодо чинності закону про кримінальну відповідальність у часі та його зворотної дії.

Висновок про правильне застосування норми кримінального закону з приводу порушеного питання викладено в рішеннях Верховного Суду України у справах: № 5-1ксл3, № 5-32ксл3, № 5-41ксл3.

Відповідно до зазначеного висновку, діяння визнається злочином і є підставою для притягнення особи, яка його вчинила, до кримінальної відповідальності, якщо на час вчинення цього діяння була чинною норма кримінального закону, що встановлювала злочинність, караність такого діяння, а також інші його кримінально-правові наслідки. Застосування до особи закону, що набув чинності після вчинення нею злочину, можливе лише у випадках, якщо такий закон скасовує злочинність діяння,

пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином покращує становище особи, яка вчинила злочин.

Згідно зі ст. 400²⁵ КПК 1960 р. рішення Верховного Суду України, ухвалені за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності зазначену норму закону, та для всіх судів України.

У кримінальній справі, в якій заперечується рішення касаційного суду, встановлено, що інкриміноване Особі 1 підроблення документа, що видається установою і надає відповідні права, з метою використання його підроблювачем, вчинене за попередньою змовою групою осіб, а також використання завідомо підробленого документа були вчинені у лютому 2008 р. На той час чинною була редакція частин 2 і 3 ст. 358 КК від 5 квітня 2001 р., відповідно до ознак яких була порушена кримінальна справа і за цим обвинуваченням направлена до суду з обвинувальним висновком.

Під час судового розгляду прокурор, який брав участь у розгляді справи в суді, змінив пред'явлене Особі 1 обвинувачення і кваліфікував її дії за частинами 3 та 4 ст. 358 КК в редакції Закону від 7 квітня 2011 р., хоча цей закон не скасовує злочинності діянь, за які вона засуджена, не пом'якшує кримінальної відповідальності й жодним чином не поліпшує її становище.

Незважаючи на зазначене, за результатами розгляду справи щодо Особи 1 суди першої та апеляційної інстанцій, крім іншого, кваліфікували її дії за частинами 3 та 4 ст. 358 КК в редакції від 7 квітня 2011 р., хоча й не вказали в текстах судових рішень на дату редакції статті.

Змінюючи судові рішення попередніх інстанцій щодо Особи 1 в частині засудження її за іншими злочинами, касаційний суд погодився з кваліфікацією дій засудженої за ч. 3 ст. 358 КК в редакції Закону від 7 квітня 2011 р. Ці

ж судові рішення в частині засудження Особи 1 за ч. 4 ст. 358 КК суд касаційної інстанції скасував і звільнив її від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності, фактично залишивши незмінною кримінально-правову оцінку її дій.

У судовому рішенні, наданому для порівняння, касаційний суд дійшов висновку про кваліфікацію дій засудженої в редакції Закону, яка діяла на час вчинення нею злочину, а саме — в редакції від 5 квітня 2001 р.

Правова оцінка фактичних та юридичних підстав кваліфікації діянь, які поставлені у провину Особі 1, у зіставленні з правовою оцінкою суспільно небезпечного діяння, наданої для порівняння, дають підстави для висновку, що суд касаційної інстанції зазначену норму кримінального закону застосував неправильно.

Враховуючи те, що відповідно до положень норм процесуального закону, якими регламентується порядок перегляду справ Верховним Судом України, за результатами такого перегляду Верховний Суд України фактично законодавчо позбавлений можливості ухвалювати нове рішення, для постановлення якого необхідне втручання не тільки в рішення суду касаційної інстанції, перегляд якого дозволений законом, але і втручання в судові рішення судів нижчих інстанцій, перегляд яких законом обмежено, ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 липня 2013 р. щодо Особи 1 підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Новий касаційний розгляд справи належить здійснити відповідно до чинного законодавства.

Керуючись п. 15 розд. XI «Перехідні положення» КПК, статтями 400²⁰—400²² КПК 1960 р., Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України постановила: заяву заступника Генерального прокурора України задовольнити, ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 липня 2013 р. щодо Особи 1 скасувати, справу направити на новий касаційний розгляд.